

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniae Agrippinae, 1707

Q. 212. An occulta compensatio sit furtum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42515

non habet ius, uti pluribus deducit *Carden.* n. 14. 24. 25. *Nec juvat*, quod aliqui apud *Mendo* d. 3. n. 8. & cum *Dicast.* n. 256. probabile esse censeant, quod pauper in gravi necessitate possit diviti surripere, nam hoc dato, adhuc manet possessio pro divite, qui non debet exui certo iure propter probabilitatem illam pauperis: notant tamen *Laym.* t. 3. l. 3. c. 1. n. 8. & *Sporer* n. 106. eiusmodi pauperes non esse facile damnandos peccati mortalis, si à divite, præsertim antè rogato & negante, surripuerit necessaria pro sublevanda necessitate sua gravi, circumstantia enim necessitatis multum excusat, cum reddat divitem minus rationabiliter invitum.

§. 8. Si tota Resp. sit in necessitate gravi, licitum est auferre à divitibus superflua, quæ necessaria sunt ad Remp. sublevandam, quia necessitas gravis Reip. æquivaleret, imò superat necessitatem, quam haberet unus privatus, uti cum *S. Th.* & aliis *Carden.* n. 16. 956

§. 9. Si necessitas gravis sit urgens, rectè docent *Lugo* n. 154. *Less.* n. 71. *Haun.* de Just. T. 1. t. 2. à n. 347. *Sporer* n. 103. *Carden.* n. 17., & fusiùs in 1. crisi d. 80. privato esse licitum surripere necessaria ad illam sublevandam, nam secundum dicta l. 2. n. 195. tum censetur extrema esse moraliter præsens, cum sit proxima, aut hæc sit illi æquivalens; & ideo hanc sententiam dicit esse certam *Tamb.* §. 1. 957

§. 10. Licet gravis necessitas non excuset, ut surripias, tamen excusare potest, ut differas restitutionem vel solutionem debiti, uti dicitur *P. 2.* n. 335. 958

Q. 212. An occulta compensatio sit furtum. R. 959

§. 1.

§. 1. Si adsint conditiones aliquæ , non est fur-
 tum sed licita , per se loquendo , uti contra *Hen-*
ricum & Eliz. l. 8. q. 7. §. 4. docent reliqui omnes,
 teste *Lugo* d. 16. n. 86. *Ratio* est 1. Nam non po-
 test esse contra justitiam, tum quia est procuratio
 æqualitatis, quam intendit justitia, tum etiam
 quia creditor accipit rem æquivalenter suam,
 ergo debitor non potest saltem quoad substan-
 tiam esse rationabiliter invitus; sed nec quoad
 modum, quia hunc excusat necessitas & impo-
 tentia aliter accipiendi. 2. Per hoc cavetur ma-
 jor injuria, magis enim læderetur jus creditoris,
 si pergeret carere rebus suis, aut etiam injuste
 cogeretur novos sumptus pro ea recuperanda
 impendere, ergo debitor non potest esse ratio-
 nabiliter invitus. 3. Debet superesse medium
 moraliter possibile ad bona sua recuperanda, sed
 nullum aliud superest præter occultam compen-
 sationem, uti supponitur, ergo. *Dixi*, per se,
 quia per accidens potest esse illicita, quamvis
 adsint conditiones alioqui requisitæ, si enim ac-
 ceperis rem mutuam à tuo debitore & juraris te
 redditurum, non poteris ob reverentiam jura-
 menti retinere in compensationem tui debiti,
 secundum dicta n. 333.

960 §. 2. Objici possunt sequentia, 1. Lumen na-
 turale insitum omnibus Gentibus dicitur esse in-
 justum, si quis inauditus condemnatur, forte
 enim habet exceptiones, hinc ratio dicit omnem
 etiam reum esse audiendum, etiam si ejus deli-
 ctum videatur evidens: item est contra lumen
 naturæ, ut quis in propria causa & pro commo-
 do proprio sit Iudex, ideoque hoc prohibetur
L. un. Cod. Ne quis in propria causa, & ideo etiam
 apud

apud omnes Gentes sunt instituta judicia pro dicendo cuique jure suo; ideo etiam justè recusantur Iudices uni parti amici vel infensi, ergo compensatio altero inscio, & propriâ auctoritate facta non potest esse licita. 2. Est contra omnem politiam, ad quam spectat attendere ad circumstantias, si occultè compensans tantùm confideret quid, sive æqualitatem, non autem confideret, quis, sive à quo hæc æqualitas procurari debeat, quod maximè est considerandum, nam si quis extraneus veniret velletque esse Iudex talis æqualitatis, diceremus, quis te constituit Iudicem? quâ auctoritate id facis? ergo id magis valet, si illud attentet facere pars adversa maximè interessata. 3. Si id licet in justitia commutativa, ergo etiam licebit in vindicativa, adeoque poterit propriâ auctoritate ulcisci injurias, punire eum, qui mihi malè fecit, injuriæ parem injuriæ referre, sicuti enim, v. g. dato mutuo habetur inæqualitas, quam occultè compensans redintegrat, ita per unam injuriam est posita inæqualitas, & relatâ pari injuriâ redit sua quoque æqualitas. 4. In foro externo nunquam approbaretur occulta compensatio, & censeretur fur, qui ita occultè surriperet, nam potestas publica debebat prius dijudicare, num fortè non esset aliquis prior creditor, num debitor non afferret aliam exceptionem &c., ergo nec approbandum est in foro interno, quia internum debet conformari externo, nisi constet de præsumptione falsi vel ignorantia, ex qua procedat externum, quod hic non est, ita *Eliz.*; Et similia sibi objicit *Onnate* de contract. d. 8. n. 167. R. 1. Si hæ rationes valent, ergo rem meam, quam apud furem invenio,

venio,

venio, non potero privatâ auctoritate clam recipere, cujus oppositum dicitur n. 965. R. 2. Si attendantur conditiones, quas §. seq. proponemus, cadit ratio 1. & 2., nam dicemus debitum debere esse certum, moraliter non recuperabile per Judicem vel alium modum, ergo frustra provocaretur ad Judicem aut ad potestatem publicam. Ad 3. N. seq., quia justitia vindicativa spectat ad solum Superiorem: quod si per Superiorem amoliri non possim injuriam, & cæteræ conditiones adsint, licitum erit mihi damnum meum occultè compensare, & servato moderamine inculpatae tutelæ, me contra injuriantem munire, ne magis noceat. Ad 4. Forum externum præsumeret fieri sine justo titulo, quem si sciret adesse, uti & conditiones reliquas mox referendas, improbare non posset. Videri possunt *Carden. in 1. crisi supra*, item *Haun. t. 2. à n. 336.*

961 §. 3. Conditiones requisitæ ad hoc, ut liceat compensatio occulta, sunt sequentes, 1. Ut debitum sit strictum, & non solius convenientiæ vel gratitudinis, estque oppositum improbabile, & *Diana p. 7. t. 10. R. 19.* referens *Petrum Nav.* pro opposita sententia, est deceptus, uti ostendit *Moya t. 6. d. 4. q. 1. n. 12.*

962 2. Ut hoc debitum sit certum; nec sufficit, ut probabiliter tantum putes tibi deberi, uti docent communissimè omnes cum *Carden. in 2. crisi d. 23. c. 2. a. 1.*, & fusiùs in 1. crisi d. 16. c. 8. a. 1. contra *J. Sanch. d. 43. n. 54. & d. 44. n. 57.*, cui favet *Lugo n. 99.*, quamvis n. 106. suspendat judicium: Ratio nostra est, quia in dubio melior est conditio possidentis, & iniquum est, ut pro debito incerto certam tibi solutionem tuâ auctoritate

ritate attribuas, possessio enim, quam habet al-
 ter, est ius certum retinendi, contra quod nulla
 valet probabilitas, quia contra certitudinem
 pro iure retinendi non potest dari probabilitas
 pro iure auferendi, cum certitudo elidat omnem
 oppositam probabilitatem. *Conf.* nam alioqui
 famulus probabiliter iudicans sibi deberi sala-
 rium majus, posset occultè illud surripere, quod
 tamen damnatum est, uti dicitur n. 971.; Imò
 quivis facilè sibi persuaderet se hìc & nunc ha-
 bere ius probabile, ac consequenter posse clam
 surripere, ex quo sequerentur gravissima incom-
 moda in societatem humanam, *Haun.* n. 341.
 Hinc *Jus.* t. 4. d. 3. n. 173. meritò rejicit *Mol.*
Less. & alios, qui docent legatarium, cui certò
 constat de voluntate testatoris, posse legatum
 occultè surripere hæredi necessario, si renuat da-
 re propter testamentum legali solennitate desti-
 tutum, nam tantùm probabile est tali legatario
 ius competere: Idem est de illo, qui per Judicem
 compulsus est resarcire damnum alteri causatum
 ab animali suo sine sua culpa Theologica, nam
 etiam tantùm probabile est, quòd per senten-
 tiam Judicis non sit translatum ius pretii perso-
 luti: Item si quis detraxerit de fama tua, & non
 possit aut nolit famam restituere, non poteris
 damnum famæ compensare clam surripiendo
 illi pecuniam, uti habet communis contra *Dia-*
nam p. 3. r. 5. R. 30. & paucos alios, quia senten-
 tia, quòd sit obligatio restituendi in bono di-
 versi generis, non est certa sed tantùm proba-
 bilis, uti dicitur p. 2. q. 62. *Nec obstat*, quòd in
 foro externo res adjudicaretur habenti ius pro-
 babilius, licèt non certum, nam hoc fit ex com-
 muni

muni

muni consensu omnium, ut tollantur discordia
& dominia rerum reddantur certa, in quo si in-
tercurrat materialis iniuria, per potestatem do-
minii alti transfertur dominium, quia sic postu-
lat bonum commune, sicuti si Principi probabi-
lius sit, quod adsit causa sufficiens imponendi
tributum, licetè imponit, quia tributa non impo-
nuntur in bonum privatum Principum sed
Communitatum, & postea adhuc cedent in bo-
num commune, unde Princeps in imponendis
tributis agit veluti Judex, qui ex consensu o-
mnium potest, imò debet ferre sententiam se-
cundum probabiliorem. Similiter si mihi abitu-
listi rem, quam possidebam, de qua dubii era-
mus, ad quem è nobis pertineret, possum eam
occultè recipere, quia licet meum petitorium
esset tantum probabile, tamen possessorium
erat certum, ergo certum est, quod feceris mihi
injuriam, & consequenter tenearis reparare seu
omnia restituere in integrum; & idem est de aliis
similibus casibus, in quibus ius hoc vel illud est
certum vel tantum probabile. Quod si AA. no-
stræ sententiæ quandoque dicant, in hoc vel illo
casu licere occultam compensationem, cum ta-
men id videatur esse tantum probabile, è quod
alii oppositum teneant, dicendum est AA. illos
putasse pro tali circumstantia esse moraliter cer-
tum, rectè enim notant *Rebel. & Dicast. l. 2. tit. 1.*
d. 9. n. 93. non requiri infallibilem certitudi-
nem, sed humano modo, ita ut viri prudentes
non dubitent, nec putent hìc & nunc posse pru-
denter dubitari de opposito: & sic intelligi de-
bent omnia dicenda.

Unum adhuc controvertitur hìc, nempe an
tum,

tum, quando contractus est tantum irritabilis per sententiam Judicis, ante hanc licita fit occulta compensatio & vendicatio rei; affirmant *Sanch. de Matr. l. 4. d. 8. n. 11. & Less. apud Lugo d. 22. n. 116.*, si aliter non possit rem recuperare, & eam alter teneatur ante sententiam restituere, quia cum per sententiam certo possit rescindi contractus, videtur esse jam ius satis certum: è contra negant *B. Pontius & Diana p. 3. t. 5. R. 118.*, quia quamdiu non rescinditur contractus, manet ius in re acquisitum alteri: sed prior sententia videtur vera, quia ut licita fit occulta compensatio, satis est esse ius certum ad rem alienam, alioquin nunquam esset licitum sibi compensare ius certum per retentionem vel occupationem rei alienæ.

3. Ut debitum sit præsens: aliqui tamen cum 963
Tann. Dian. & Sporer t. 5. c. 5. n. 71. concedunt etiam licere prævenire & compensare nunc pro eo, quod alter certo debebit post mensem, si post mensem non eras accepturus, quod probabile esse agnoscit *Lugo*, docetque absolutè *711. n. 172.*, dummodo ex anticipata solutione non nascatur damnum debitori, alioquin debebis hoc refarcire, *Tamb. l. 8. t. 2. c. 5. §. 1. n. 2.* Ratio prioris est, quia licitum est remove periculum, quod certo imminet rei meæ, meque indemnem reddere.

4. Ut res, quam accipis, sit tui debitoris, unde 964
non licebit accipere rem alienam existentem apud debitorem, nec illi commodatam aut apud eum depositam, quia ipse non est harum rerum dominus: si autem ipse rem suam tibi commodarit aut apud te deposuerit, *Cap. Bona fides de*
O o depo-

depositis, & L. ult. Cod: de *Depositis*, dicitur non posse retineri pro compensatione, quod multi intelligunt tantum pro foro externo, unde retineri posse pro foro conscientiae docent *Nav. Sa. Tann. Less. l. 2. c. 27. n. 16. Onn. n. 174. Dicq. n. 91. & 96. Spor. n. 76.*, quamvis *Hann. de Contr. in particulari n. 738.* dicat tum tantum fieri posse, quando res commodata non amplius existit in se sed tantum est aestimanda, sed intelligere videtur, quod tum etiam valeat pro foro externo, res enim tum non est, quae habebat privilegia. Vide tamen dicenda p. 2. n. 455. Saltem poteris accipere rem, quam debitor tuus mittebat alteri pro dono aut pro solutione debiti, dummodo ab altero necdum sit acceptata, sed adhuc sub tui debitoris dominio, uti notat *Jur. n. 170.*, si enim illam tu prior occupes, statim per apprehensionem possessionis in te transfertur dominium, cum dominus non possit esse rationabiliter invitus. E contra tamen si alius mittat aliquid ad tuum debitorem, qui necdum acceptavit, aut si ipsi debeat aliquid, sed necdum solverit, non poteris praeripere, quia necdum est res tui debitoris, *Vasq. Lugo n. 120. Tamb. §. 4. Spor. n. 80. 81.*

965 5. Ut rem tibi debitam non facile possis aliter obtinere, uti habetur L. 13. ff. *Quod metus causa*. tum autem non potes facile obtinere, si debitor per litem vel publicam potestatem cogere cum magnis expensis vel jactura amicitiae & gratiae tibi multum utilis, uti cum aliis notat *Tamb. §. 1. n. 3.*, ubi cum *Diana* dicit non fore mortale, quamvis desit haec conditio, è contra *Mol. dicit fore mortale*: quod si fur habeat rem tuam, con-

suetu-

fretudo probat posse sine ullo peccato propriâ auctoritate recipi, *Dicast. n. 97.*, & habetur *L. 48. ff. de furtis.*

6. Ut fiat cum minimo damno debitoris, unde etiam abesse debet periculum, ne tibi vel tuo hæredi idem debitum iterum solvatur; item providendum, ne ille putans necdum esse solutum, maneat in conscientia peccati, nolendo solvere: si tamen non posses sine gravi incommodo hæc cavere, posses accipere, sed si iterum solveret, postea tenereris secundam solutionem restituere. 966

7. Ut fiat in eadem specie, alioquin debitor injustè cogetur ad permutandam rem suam: si tamen accipi non potest in eadem specie, est communis sententia cum *Less. Lugo, Vasq. Laym. Haun. n. 332. Sporer n. 75. ff. n. 171.* licere etiam in diversa specie; & in re consentit *Dicast. n. 117.* 967

8. Ut fiat sine damno tertii, quale esset, si id eo alius putaretur furatus & cogeretur restituere: quia tamen hoc tantum per accidens sequitur, si quis absque notabili damno suo non posset omittere compensationem suam, non peccaret compensando, licet hoc sequeretur; si autem posset sine notabili damno omittere vel differre, peccaret compensando, sed tantum contra Charitatem, uti habet communis cum *Sporer n. 78.* 968

9. Ut fiat sine præjudicio tertii, quale esset, si res esset alteri, v. g. locata, commodata, huic enim facis injuriam, si ante tempus expletum eripias; item si essent alii creditores, quibus de jure deberetur anterior vel partialis solutio, secundum 969

dùm dicenda p. 2. q. 72 & seqq.; quod optime deducit *Mendo* d. 6. q. 4. Unde si Titius creditor sciat Cajum debitorem suum non posse solvere omnibus etiam aliis creditoribus habentibus æqualiter jus, non potest Titius integrum debitum suum clam subducere Cajo, sed tantum pro rata, uti p. 2. n. 307. dicitur: imò *Lugo* n. 127 & alii docent, quamvis ego rem debitoris apud me haberem, me tamen non posse eam retinere integram excluso anteriore creditore, quia cum illam habeam nomine debitoris, mihi non favet possessio nec ullus alius titulus præferentiæ; in hoc tamen contradicunt alii cum *Tamb.* §. 7. à n. 3. & *Sporer* n. 82., qui putant rem illam, quam apud me haberem, esse veluti pignus pro debito meo, adeoque posse retineri, donec solvatur debitum, quod sustineri potest, si res illa sit apud me deposita tanquam pignus hujus mei præcisè debiti, alioquin præferenda videtur sententia *Lugonis*.

- 970 Circa hanc conditionem, occurrit hoc dubium: Si Cajus non possit debitum à Principe obtinere, an possit illud sibi compensare, v. g. defraudando gabellas, licet has conduxerit vel emerit Titius: posse affirmant *Silv. Sanch. Bon.* aliique cum *Onn.* n. 182 & *Lugo* d. 36. f. 5., quia Titius tantum emit jus, quod habebat Princeps, sed Princeps non habuit jus ad gabellas nisi tales, quæ essent justæ, hæ autem respectu Caji non sunt justæ, cum gravent Cajum supra debitum, supposito enim quòd hoc contribuerit, quod ei debet Princeps, iniquè ab eo exigitur ulterior gabella. *Conf. ex Vasq. & Dicast.* l. 2. t. 20. d. 3. n. 74., quia jus Titii fundatur in jure Principis, hinc
 si

si v. g. cessante necessitate defineret obligatio solvendi Principi gabellas, etiam non esset obligatio solvendi Titio, ergo cum Cajus hic non obligetur solvere Principi sed retinere possit compensando sibi debitum, nec obligabitur solvere Titio. *Nec obstat*, quod Cajus non posset ex fructibus horti compensare debitum, si Princeps hortum locasset Titio, nam disparitas est, quod fructus horti non sint Caji, imò nec Principis sed Titii, è contrà quod solvitur pro gabella est Caji, nam solvitur Principi, cui Cajus non tenetur solvere, ergo multò minùs Titio: addit *Lugo n. 80.* compensationem hanc fieri non posse, si debitum à Principe sit contractum, postquam gabella jam Titio est debita, quia Princeps poterat hanc justè postulare, quando transferebat jus illius in Titium, ergo Titius, qui ius illud acquisivit, etiam justè postulat. Infert *Lugo n. 85.*, si plures conduxerint diversas gabellas ab eodem Principe, ex cuius commissione unus iniustè exegerit nimium, te posse compensare hoc subtrahendo alteri conductori, quia hic alter perit nomine Principis, sed Princeps non habet jus à te petendi, supposito quod alius ejus conductor à te exegerit nimium, ergo nec potest exigere hic alter. *Vasq. Turr. Mol. Dicast. n. 83.* admittunt primam illam sententiam, si Titius tantum conduxerit illas gabellas, non autem si emerit aut ei donatæ sint, nam si conduxerit, videtur exigere adhuc nomine Principis; si autem emerit vel donatæ sint, exigit nomine suo, ipse autem non debet Cajo, ergo Cajus iniustè ex illis compensat, quod debet Princeps, nisi fortè debitum Principis esset antiquum, uti limitant *Mald. Less.*

Diana apud Lugo n. 82., qui dicit se non videre in hoc differentiam. Opposita sententia, quam tenent Corduba, Regin. Graff. apud Lugo n. 72. item Sporer n. 81. videtur probabilior, nempe absolutè non licere talem compensationem, sive Titius emerit aut dono habeat, sive conduxerit ius exigendi gabellas, tum quia fieret in præiudicium Titii, tum quia Caius compensaret sibi, non ex bonis Principis, sed quæ fuissent Principis & nunc essent Titii, qui etiam solus damnum illud sentiret. *Conf.* quia licet Titius conduceret vel emerit ius gabellæ, non ideo obligatio Principis transfertur in Titium, sicuti ex eo, quod conducam vel emam agrum tuum & jus percipiendi fructus ex illo, non ideo tuæ obligationes transferuntur in me, ergo non ideo habebis ius compensandi ex gabellis, nisi quamdiu hæc manebunt Principis; suppono autem ius gabellæ non fuisse specialiter hypothecatum pro illo debito, nulla enim est ratio, cur ius gabellæ determinatè potius debeat ferre illud onus, quam reliqua bona, quæ Princeps retinet, ergo licet Titius conduxerit vel emerit ius gabellæ à Principe, non ideo potest Caius has fraudare ad compensandum hoc, quod ei debet Princeps. Ad rationem *Lugonis R.* Principem, quamdiu retinebat ius gabellæ, non potuisse exigere gabellam à Caio, non quòd gabella esset de se iniusta vel indebita, sed quia Princeps aliunde Caio debebat, si autem Princeps ius gabellæ locarit vel vendiderit Titio, Princeps manet debitor ex reliquis suis bonis, & debitum Principis nullo modo manet conexum cum iure ad gabellas, quod nunc est Titii, qui Caio nihil debet.

Q. 213.